

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดการศึกษาทุกระดับมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่หลายประการ ปัจจัยหลักในการให้การศึกษาก็คือครู ครูเป็นผู้ให้การศึกษาอบรม พัฒนาความรู้ความสามารถทั้งทางร่างกายและจิตใจของนักเรียน จนเป็นที่ยอมรับกันว่าบทบาทของครูนั้นสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาทุกระดับ

บทบาทของครูในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของนักเรียน ได้แก่ ความพยายามให้นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนทางสุขภาพ โดยอาศัยกิจกรรมการสอน การจัดบริการสุขภาพ และการจัดสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อ กิจกรรมเหล่านี้เป็นงานในความรับผิดชอบของครูสุขภาพที่เรียกว่า โครงการสุขภาพในโรงเรียน หรือ โครงการสุขภาพศึกษาในโรงเรียน ดังนั้น ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพของนักเรียนจึงถือว่าครูสุขภาพเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุดที่จะดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้

ในปัจจุบันพบว่า โรงเรียนยังขาดครูที่มีวุฒิทางสุขภาพอยู่มาก จากการศึกษาของกรมพลศึกษา (2525: 51) มีผู้สอนวิชาสุขภาพระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวม 342 คน เป็นครูที่จบวุฒิทางสุขภาพเพียงร้อยละ 6.30 ส่วนการวิจัยในเขตการศึกษา 6 พบว่ามีครูวุฒิทางสุขภาพในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 9.76 (สมบัติ คุรุพันธุ์ 2527: 117) เขตการศึกษา 2 มีครูวุฒิสุขภาพในระดับมัธยมศึกษาเพียงร้อยละ 10 (บุญศรี ศิริช่วง 2527: 142) ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษาเดียวกันนี้ พบว่ามีครูวุฒิทางสุขภาพ ร้อยละ 23.96 (อัจฉราลักษณ์ ปิ่นทับทิม 2528: 22) สำหรับในกรุงเทพมหานคร พบว่ามีครูสุขภาพซึ่งมีวุฒิทางสุขภาพโดยตรง เพียงร้อยละ 19.0 (ชัยยุทธ กุลตั้งวัฒนา 2528: 20) จากผลการวิจัยดังกล่าว เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าการขาดแคลนบุคลากรสุขภาพเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตการศึกษา 6 ซึ่งมีครูวุฒิทางสุขภาพโดยตรงเป็น

จำนวนน้อยที่สุด ปัญหาการขาดบุคลากรสุศึกษาที่มีผลกระทบบต่องานสุศึกษาในโรงเรียนมาก กล่าวคืออาจทำให้การปฏิบัติงานตามบทบาทของครูสุศึกษาทั้ง 3 ด้านบกพร่อง ซึ่งมีผลทำให้การสุศึกษาในโรงเรียนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แม้ว่าโรงเรียนหลายแห่งจะแก้ไขโดยการไ้ครูที่มีวุฒิอื่นปฏิบัติงานแทนก็ตาม

การดำเนินงานสุศึกษาในโรงเรียนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) นั้น กระทรวงสาธารณสุขได้จัดให้มีโครงการสุศึกษาสายการศึกษาขึ้นเพื่อปรับปรุงงานค้ำการส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียน โดยกำหนดกิจกรรมหลัก 4 ประการ ซึ่งจะเสริมขีดความสามารถของโรงเรียนในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนไปในทางที่เหมาะสม ได้แก่"การส่งเสริมบุคลากรสุศึกษาในโรงเรียนให้มีคุณภาพและพอเพียง การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนสุศึกษาให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน การจัดบริการอนามัยที่จำเป็นและพอเพียง และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน" (คณะกรรมการสุศึกษาสายการศึกษา 2525: 1-2) จากเป้าหมายของโครงการดังกล่าวพบว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญเร่งด่วนคือ การพัฒนาบุคลากรสุศึกษาทั้งปริมาณและคุณภาพ รองลงมาคือค้ำการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และการบริการสุขภาพ ซึ่งในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ได้กำหนดแนวทางส่งเสริมบุคลากรไว้คือ". . .บรรจุครูที่มีวุฒิทางสุศึกษา ส่งเสริมการนิเทศและอบรมครู" (อนุกรรมการสุศึกษาสายการศึกษา 2525: 6) ผลของโครงการดังกล่าวทำให้ "มีโรงเรียนในโครงการเพื่อปรับปรุงมาตรฐานงานค้ำสุศึกษาปีละไม่ต่ำกว่า 1100 โรงเรียนทั้งในระดับมัธยมศึกษา ประถมศึกษา และอาชีวศึกษาทั่วประเทศ" (อนุกรรมการสุศึกษาสายการศึกษา 2525: 3-4)

จากสภาพปัญหาและการแก้ปัญหาบุคลากรดังกล่าวนี้ เป็นเรื่องชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของครูสุศึกษาต่อการจัดการสุศึกษาในโรงเรียน ความพยายามเพื่อพัฒนาปริมาณและคุณภาพของบุคลากรสุศึกษาในโรงเรียนนั้น โดยแท้ที่จริงแล้วก็คือความพยายามที่จะช่วยให้ครูที่มีวุฒิอื่น ๆ สามารถทำหน้าที่ของครูสุศึกษาได้ดีขึ้น หรือเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทของครูสุศึกษาในค้ำการจัดการ เรียนการสอน การบริการสุขภาพ และการ จัดสิ่งแวดล้อมนั่นเอง

ด้วยความสำคัญของครูสุศึกษาที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพของนักเรียนนี้ ทำให้ผู้วิจัย

มีความสนใจที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูสุขศึกษาทั้ง 3 ท่านโดยศึกษาจากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูสอนวิชาสุขศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6 ซึ่งเป็นเขตการศึกษาที่มีการวิจัยพบว่ามีผู้จับหูทางสุขศึกษาสอนวิชา สุขศึกษาอยู่น้อย และยังเป็นเขตการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานอยู่ด้วย การที่ผู้วิจัยสนใจ ศึกษาจากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนนั้น เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนมาก โดยเป็นทั้งผู้นำ ผู้ควบคุมดูแล ผู้มีอำนาจสั่งการและ ผู้ดำเนินนโยบายการทำงานทุกชนิดในสถานศึกษา ฉะนั้น ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อ บทบาทของครูสุขศึกษาจึงมีความสำคัญเท่ากับความคิดเห็นของครูสุขศึกษาเอง การศึกษา ความคิดเห็นจากบุคคลทั้งสองกลุ่มดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงบทบาทครูสุขศึกษา ให้เหมาะสมไ้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทบาทของครูสุขศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน
2. ศึกษาบทบาทของครูสุขศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของครูศึกษา
3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสุขศึกษาเกี่ยวกับการประเมินค่า บทบาทของครูสุขศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 ใน 7 จังหวัด ได้แก่ ชัยนาท สิงห์บุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา อุทัยธานี ลพบุรี และอ่างทอง โดยศึกษาจากโรงเรียนที่เปิดสอน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเปิดสอนทั้งสองระดับ
2. การศึกษาบทบาทของครูสุขศึกษาครั้งนี้ พิจารณาเฉพาะบทบาทด้านการสอน การบริการสุขภาพ และการจัดสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ ตามความคิดเห็นที่แท้จริง
2. อายุ เพศ ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของครูผู้ศึกษา
3. ผลของการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในวันและเวลาที่ต่างกันไม่มีความแตกต่างกัน

คำจำกัดความในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกส่วนบุคคลที่มีต่อหน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้ศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ และผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ หรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ

ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนวิชาผู้ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6

บทบาทของครูผู้ศึกษา หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของครูผู้ศึกษาที่แสดงออกมาตามหน้าที่รับผิดชอบของตำแหน่งที่ดำรงอยู่

บทบาทด้านการสอนผู้ศึกษา หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของครูผู้ศึกษาที่แสดงออกมาตามหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การให้คำแนะนำเพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ด้านสุขภาพแก่นักเรียน

บทบาทด้านบริการสุขภาพ หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของครูผู้ศึกษาที่แสดงออกมาตามหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านการค้นหา ดูแลนักเรียนที่เจ็บป่วย ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การดำเนินการด้านการป้องกันและการให้ภูมิคุ้มกันโรค ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพให้แก่นักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน

บทบาทด้านการจัดสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของครูผู้ศึกษา
ที่แสดงออกมาตามหน้าที่ที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมใน
โรงเรียน และการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เกิดผลคือต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต